

З ІСТОРІЇ РІДНОКРАЮ

Продовження РОДИНА ДОМАНОВИЧІВ ТА ЗАРІЧНІ СЕЛА

Історія кількох зарічнських сіл пов'язана з родиною Домановичів. Згодом нащадки цього роду отримали прізвища Богдановичі, Диковицькі, Качановські та інші. За вірну службу литовському князю Олександрові-Вітовту землями й селянами в Пінському князівстві був нагороджений «військовий слуга» Доман, родоначальник Домановичів. У нього народилося 4 сини: Анцух, Сенько, Василевський та Богдан. Вони й стали власниками земель у кількох селах нашого району. Спочатку брати разом працювали на батьковій ділянці вікового лісу, сіяли жито, побудували дім із могутніх стовбурів. Історики стверджують, що Доман помер, коли сини були в дорослому віці. Їхній маєток біля Ститичева був поділений на 4 частини, а брати й далі несли боярську службу князю.

У 1507 році під Слуцьком відбувся бій із татарами. Очолював його князь Костянтин Острозький. Серед його учасників були бояри-

дворища в Прикладниках та Коморах. 22 травня 1523 року в Кракові, за піклування князя Костянтина Івановича Острозького, підтверджується дарунок князя Федора Домановичам. Вказано, що братів аж чотири, а маєток у них «убогий», тому Сеньку було даровано ще й 3 острови в Пінську. А на земську службу дозволялося їздити «поперемінно по два брата». У 1527 році 19-річний Богдан Доманович одружується на пінській зем'янці Ганні. А вже 28 жовтня 1529 року Бона видає документ, за яким дарує йому два пустих дворища в Морочному.

У 1530 році помер князь Костянтин Острозький. Сенько Доманович стає суддею. У той час шляхтичі, які займали високі пости, намагалися носити дорогі персні й золоті ланцюжки. Такий перстень-печатку мав і Сенько Доманович. 24 грудня 1533 року своєю печатку він прикладав до справи пінського боярина Федка Володкевича. 11 квітня 1536 року Сенько отримав від Бони 2 дворища в Коморах - Батиївщину та Іванівщину. Що-

правда, там не було селян, він мав заселити ці землі. 18 липня 1544 року суддя Пінського замку разом із старшим сином Іваном купує одну третю маєтку Морочного в зем'янки Ганни Тишкевич із зятем Томилом, синами Михном та Богданом Олехновичами та дочками Овдотьєю, Оксимією, Томілою, Катериною, Ганною, Тетяною, Настею. Ця покупка обійшлася йому у «8 коп грошей монеты и личбы литовской». Це були на той час великі гроші, а покупка свідчила про велике багатство Сенька. Доживав віку Доманович-суддя в селі Містковичі. Кімната його була прикрашена зброєю, трофеями мисливських розваг: чучелом голови вепра, мисливським ножом та рогами. Місце батька в суді зайняв син Іван. Півдворища в Морочному мав і Левко Анцушкович Доманович. У 1551 році він «служить земську службу». Внучка Анцуха Марина Юріївна вийшла заміж за великого землевласника Федора Щепу. Їм дісталася частина маєтку Ненькович. Рід Домановичів розростався, землі на кожного ставало все менше. Розпочалися суперечки, судова тяганина. Покращити майнові справи Іван хотів за рахунок свого сусіда князя Четвертинського. Він планував видати свою дочку Кате-

Ігнатовича, Ждана Гриневича, Матвія Раковича, Богдана Семеновича, Нестора Давидовича, Андрія Василевича, Гаврила Дудоровича, боярина Пінського. А вже через кілька років господарями 6 дворищ були інші особи: Мелеховичі (тримали Мелеховичі), Патрикєвичі під Локницею (Патрикєвичі), Батиївщина (Батієвичі, Гапович), Сикутишське на Селищі за Млином (Павлович), Андріївське під Моглицями (Дудорович), Мельниковське (Патрикєєвич). Цікаві топоніми: Вороняче Гніздо, Кобильня, під Млином, під Вільним, під Лавами, на Красницьку, на Іванчу, за Двором, під Глинами, на Островах між болотами, під Грушею. Серед урочищ Морочного названо й Дубчиці. В урочищі Волковичі тут були землі священика Нобельської Петровської церкви. У давніх краєзнавчих виданнях знайдено цікаву легенду про заснування села Морочне: «Іхала цариця по Морочній, тут було якесь море. Везла із собою сина на баржі. Упав син у неї із рук, утопився. Вона зламала очеретину, заткнула в болото і сказала: «Нехай тут все заросте очеретом». Так і сталося». За час свого існування село Морочне було власністю багатьох особистостей. У матеріалах Мінського губернського межо-

шляхтичі Анцух, Сенько, Василевський та Богдан Домановичі. Згодом за них клопотав сам князь Острозький. Всі брати одружилися, відділилися від спільного родового гнізда й мали додати до своїх прізвищ додаткові прізвиська (тоді їх називали «вуличними»). Ці прізвиська закріплювалися за певною сім'єю, так з'являвся новий рід. Від Анцуха пішли Анцуховичі, Сенько Доманович дав початок сімейству, яке по назві села Диковичі (Дзиковичі) отримало добавку до прізвища Домановичі – Диковичі. Молодший Богдан був засновником роду Богдановичів. Його син Гриць отримав село Качанівку, і звідти пішов рід Качановських. Василевський Доманович не мав синів, а лише дочок. Його сім'я тримала 2 дворища в Морочному. У 1507 році Сенько овдовів, але одружився вдруге. Його дружиною стала набагато молодша за нього дівчина Ганна Олехнович із Тишкевичів, що в Морочному. У 1513 році пінський князь забрав у Домановичів їхнє володіння, перетворивши його «под пашню Ститичевського двора». А братам було дано взамін інші землі. Так Сенько отримав

планував видати свою дочку Катерину за князя Льва Четвертинського. Це підняло б рід Домановичів на вищий щабель не тільки на Пінщині, але й у Литві. Якби це весілля відбулося, становище Домановичів покращилося б, але цього не сталося. Князь Четвертинський несподівано захворів і помер. Його похоронили в Ноблі.

МОРОЧНЕ В ДАВНІХ ДОКУМЕНТАХ.

Нинішнє село Морочне в документах XVI століття звучить як «Морочна». Найдавніша згадка про це село зустрічається в 1510 році, коли розглядалася «тяжба» Олизара Дмитровича із селянами Погосту. Олександр Грушевський відзначає, що жили тут піддані державні (королівські), зем'янські та владичі. У XVI столітті історія цього села тісно переплітається із родиною Домановичів. Вони тримали дворища Осташівське, Хмелівське, Величковське, вдова Василевська – Мельниковське. Хвальчевський проводив тут обміри навесні 1555 року. Господарями морочнівських земель називає також Яська Хведьковича, Сидора

Морочнівського та у селі Морочні. У судового суду є такий запис: «Морочне в 1832 році було куплене в Івана Орди, а той придбав його в Івана Терлецького». Цікаво читається філологічне дослідження Абрамчика «О говоре жителей села Морочна». У музеї Білоруського Полісся збереглася світлина морочненського старости. Фото це зроблене на початку XX століття.

ЛОКНИЦЯ

Згадка про Локницю зафіксована в писцевій книзі Войни при описі морочнівського дворища Патрикевичі. Детального опису села в документах XVI століття не знайдено. А 11 квітня 1775 року Варшавський сейм розглядав земельну суперечку між власником Морочного Йозефом Терлецьким та власником Локниці Бенедиктом Годлевським. Предметом суперечки стали ліси, які знаходилися в казенній Локницькій «дачі». Ці ліси склали 2 королівських староства: Локниці й Морочного, а на час суперечки були власністю Годлевського. У 1834 році така ж скарга була направлена в Мінський губернський межовий суд.

Валентина Тумаш